

امنیت بهداشتی روابط زوجین در روایات

محدثه سجادی^۱، منیره کراماتی^۲

چکیده

سلامت جنسی موضوع بسیار مهمی است. بهداشت جنسی، یکی از جنبه‌های تأثیرگذار بر سلامت بدن و احساس سعادتمندی زوجین و جامعه است. در فرهنگ اسلامی، خانواده مناسب‌ترین جایگاه برای تأمین امنیت، آرامش و نیازهای انسان است. تقویت این بنای مقدس باعث اصلاح و پیروزی خانواده می‌شود، در حالی که فروپاشی آن زمینه‌ساز سقوط در ورطه ضلالت و گمراهمی است. برخورداری زوجین از سلامت جسمی، یکی از ارکان اصلی خانواده بوده و نقش بی‌بديلی در استحکام بنیان آن دارد. مقاله حاضر باهدف تبیین مهمترین نقش‌های سلامت جسمی زوجین در پاسخ به سؤال امنیت بهداشتی روابط زوجین از دیدگاه روایات چیست؟ نگاشته شده است. بااستناد به روایات مشخص می‌شود که اگر رابطه زوجین براساس فرمایش معصومین علیهم السلام باشد دچار هیچ‌گونه اختلالی نمی‌شود و از هر خطی محفوظ می‌ماند. موضوعاتی مانند زمان مناسب برای آمیزش، مکان مناسب، پرهیز از خودارضایی، هم‌جنس‌گرایی و روابط نامشروع به‌طور ویژه در این روایات مورد توجه قرار گرفته‌اند. امنیت بهداشتی زوجین در مقاله حاضر از دیدگاه بیانات معصومین علیهم السلام و بااستناد به سخنان ارزشمند ایشان تبیین شده است.

واژگان کلیدی: امنیت، بهداشت، روابط زوجین، روایات.

۱. کارشناس فقه و معارف، از کشور افغانستان، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی، جامعه المصطفی العالمیه، قم، ایران.

۲. سطح ۴ فقه و اصول، مریم گروه فقه و اصول، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی، جامعه المصطفی العالمیه، قم، ایران.

۱. مقدمه

انسان‌ها موجوداتی اجتماعی هستند که زندگی خود را با عضویت در نهاد کوچکی به‌نام خانواده آغاز می‌کنند. خانواده زیربنای اصلی جامعه و بستری برای شکل‌گیری فرهنگ‌های مختلف است و خود زمینه‌ساز خوشبختی یا بدبختی انسان است. از این‌رو، اسلام برنامه‌هایی را تدوین کرده که سعادت و تکامل انسان به آنها وابسته است. تمام قوانین و مقررات اسلام براساس فطرت انسانی بنا شده‌اند و هر آنچه به صورت امر و نهی و حلال و حرام تشریع شده برای منفعت انسان است. با توجه به تمرکز تحقیق حاضر بر امنیت روابط بهداشتی زوجین در روایات باید اشاره کرد که دین اسلام به مسائل بهداشتی توجه ویژه‌ای دارد و بر صحّت و سلامتی بدن تأکید فراوانی کرده است؛ زیرا سلامت، مبنای لذت بردن از زندگی و دستیابی به سعادت در دنیا و آخرت محسوب می‌شود. دستورات نازل شده از جانب خدای متعال و معصومین علیهم السلام در زندگی فردی و اجتماعی به کارگرفته می‌شوند تا بشر از سلامت جسم و روح محافظت شود و بتواند تمام جنبه‌های زندگی خود را به بهترین نحو تأمین کند. با توجه به اهمیت بهبود کیفیت زندگی، توجه به سلامتی انسان امری ضروری است. یکی از این جنبه‌ها، حفظ سلامت و بهداشت در روابط جنسی زوجین است به‌طوری‌که مرد و زن موظف هستند براساس آموزه‌های اسلامی عمل کنند تا سلامت خود و نسلی که از آنها پدید می‌آید، تضمین شود. از منظر اسلامی، سلامت جنسی به معنای برخورداری هریک از زوجین از رابطه‌ای مشروع، عاطفی، در زمان مناسب، همراه با صمیمیت کامل و رعایت حقوق متقابل است تا درنهایت، خانواده و جامعه از سلامت کامل بهره‌مند شود.

۲. مفهوم‌شناسی

۲-۱. امنیت

امنیت در لغت به معنای بی‌خوفی، امن، بی‌بیمی، در امان بودن و ایمن شدن است. (دھخدا، ۱۳۷۷، ۵۶۷۵/۱) امنیت به معنای عدم قرار گرفتن در معرض خطر، محافظت در برابر تهدیدها، رهایی از تردید، آزادی از اضطراب و بیمناکی و داشتن اعتماد و اطمینان کامل است. این تعریف

نشان دهنده وسعت مفهوم امنیت است. امنیت یعنی، صلح، آزادی از هرگونه خوف و خطر، اعتماد و سلامت. آگاهی از وضعیت و چگونگی امور جنسی تأثیری فراوان بر تمام جنبه‌های زندگی فردی و اجتماعی دارد. با وجود منابع اطلاعاتی متعدد، ناآگاهی یا بی‌توجهی به این مسئله می‌تواند امنیت جنسی زوجین را به خطر اندازد و باعث اختلال در زندگی شود. نیاز مبرم به آگاهی، هر فرد خواهان زندگی سعادتمند را ملزم می‌کند پیش از ورود به زندگی مشترک، آگاهی لازم از مسائل زناشویی را کسب کند تا زندگی سالم‌تر، محکم‌تر، استوارتر و غنی‌تری را تجربه کند.

اگرچه بسیاری از کمبودها قابل جبران است، اراضی مشروع غریزه جنسی تنها در کانون گرم خانواده (زن و شوهر) جایگاهی مشروع دارد و هیچ جایگزینی ندارد. از این‌رو، باید به این موضوع توجه جدی شود و از هر عاملی که اختلال و آسیب را به دنبال دارد، جلوگیری کرد. نمونه‌هایی از این عوامل عبارتند از: آشنایی با احکام شرعی مانند زمان و مکان همبسترهای، محدودیت‌های مربوط به غرایز جنسی و اموری که در موقعیت‌های خاص نهی یا سفارش شده‌اند.

۲-۲. روابط

روابط در لغت به معنای ارتباط، رفت‌وآمد، مراوده، معاشرت و آمیزش است. (دهخدا، ۱۳۷۳/۸، ۱۰۸۱۵) در فرهنگ سخن به معنای پیوندها و پیوستگی‌ها آمده است (انوری، ۱۳۸۱/۸، ۴۴۳۸). در اینجا واژه روابط به صورت عام به کار رفته است، اما مقصود، روابط زناشویی است که به فعالیت‌های زن و شوهر درهنگام هم‌خوابگی اطلاق می‌شود.

۲-۳. بهداشت

بهداشت در لغت به معنای نگهداری، تندرستی، حفظ صحت و حفظ الصحه (فرهنگ فارسی معین) و وسائل نگهداری سلامت است. (دهخدا، ۱۳۷۷/۸، ۴۴۳۸) بهداشت یکی از اصول اساسی زندگی فردی و اجتماعی است و برخورداری از روابط سالم نه تنها برای زوجین، بلکه برای نسل آینده‌ای که از آنها پدید می‌آید نیز تأثیرگذار است.

۳. زمان آمیزش

یکی از دغدغه‌های زوجین، انتخاب بهترین وقت برای مجامعت است. پرسش این است که در کدام محدوده زمانی (صبحگاه، شبانگاه یا دیگر اوقات شبانه‌روز) این عمل انجام شود؛ زیرا هریک مزايا و معایبی دارند. بر زوجین است تا زمانی را انتخاب کنند که هم برای خودشان و هم از نگاه اسلام ممانعی نداشته باشد. این رابطه، بخش اساسی زندگی زناشویی است و چنان اهمیتی دارد که هرگونه مشکل یا اختلال در آن می‌تواند بر سایر جنبه‌های زندگی مشترک تأثیر بگذارد. برخی از زوجین به این موضوع کم‌توجهی می‌کنند، حال آنکه رابطه جنسی نیازمند توجه ویژه است و بی‌توجهی به زمان آن می‌تواند به مشکلات جدی بینجامد. مسائل و مشکلاتی که امنیت رابطه را مختل می‌کند، پیش از تبدیل شدن به معضل، نیازمند راه حل است. این راه حل چیزی جز آگاهی بخشی مبتنی بر تعالیم اسلام نیست. با توجه به جایگاه احکام تکلیفی باید به این نکته اشاره کرد که وظیفه زن در امور زناشویی، تمکین از همسراست به جز مواردی که این تمکین حرام است، مانند وقتی که زن در ایام حیض و یا در روزه واجب معین باشد. وقتی زن به دلیل بیماری توان تمکین ندارد یا مرد دچار بیماری است و ارتباط زناشویی برای او خطر جانی دارد و در غیر این موارد که ذکر شد مواردی که ارتباط مستحب و یا مکروه می‌باشد رعایت آن بر عهده مرد است.

۳-۱. زمان‌های مکروه برای مجامعت

تمام برنامه‌های اسلام براساس مصلحت تشريع شده‌اند، هرچند تاکنون تنها برخی حکمت‌های آنها آشکار شده و برخی دیگر برای انسان غیرقابل درک باقی مانده‌اند. زمان‌هایی که آمیزش در آنها مکروه است و بهتر است انجام نشود عبارتند از: روبه قبله یا پشت به قبله، درحال عریانی، پس از احتلام و پیش از غسل، درحال سیری کامل، درحالی که فرد دیگری، حتی کودک غیرممیز، متوجه آن باشد، همراه داشتن شیء مقدس، درحال ایستاده، درحال فکر کردن به شخص دیگر، بین طلوع فجر تا طلوع آفتاب (بین الطلوعین)، اول ظهر شرعی، هنگام غروب تا ناپدید شدن قمری مغرب، شب اول هر ماه (به جز شب اول ماه مبارک رمضان)، شب نیمه ماه (لیله البيض)، شب‌های

ایام محاقد (سه شب پایانی ماه که ماه دیده نمی‌شود)، شب چهارشنبه، هنگام وقوع آیات آسمانی یا زمینی مانند زلزله و خسوف، شب عید فطر و شب عید قربان، در سفر هنگامی که آب برای غسل وجود ندارد، بین اذان و اقامه، در شبی که قصد سفر دارد، شب اول اقامت در سفر، شب نیمه شعبان، سخن‌گفتن حین آمیزش، آمیزش مقعدی، حتی با رضایت زن، آمیزش زیر درخت میوه‌دار، آمیزش در برابر نور خورشید، نگاه کردن به عورت زن حین آمیزش و آمیزش با زن حامله بدون وضو. (مجلسی، ۱۳۸۸، ص ۱۵۳-۱۵۴) برای هریک از این زمان‌ها، روایاتی از معصومین علیهم السلام وجود دارد که از مجتمع در این اوقات نهی کرده‌اند.

روبه قبله یا پشت به قبله: امام صادق ع می‌فرماید: «پیامبر اکرم صلوات الله علیه و آله و سلم نهی فرمود که کسی با همسرش روبه قبله یا در مسیر رفت و آمد مردم هم بستر نشود و اگر چنین کند لعنت خداوند و فرشتگان و همه مردم بر او باد». (عاملی، ۱۳۷۰، ۲۰/۱۳۸)

پس از احتلام و پیش از غسل: اگر جنابت ناشی از همبستری پیشین باشد نه احتلام، تکرار مجتمعت بدون غسل تنها مکروه است و غسل در پایان کافی است (شستن فرج و وضو پیش از مجتمعت مستحب است). پیامبر صلوات الله علیه و آله و سلم می‌فرماید: «مکروه است شخصی پس از احتلام و پیش از غسل با همسرش همبستر شود، پس اگر چنین کند و فرزندش دیوانه به دنیا آید جز خودش کسی را ملامت نکند» (عاملی، ۱۳۷۰/۲۰).

در حال سیری کامل: امام صادق ع می‌فرماید: «هرگز با شکم پر با همسر خود همبستر نشوید؛ زیرا این کار موجب بیماری و چه بسا مرگ خواهد شد». (عاملی، ۱۳۰۰، ۱۴/۱۹۱)

حضور فرد آگاه، حتی کودک غیرممیز: پیامبر صلوات الله علیه و آله و سلم می‌فرماید: «سوگند به کسی که جانم در دست اوست اگر کسی با همسرش همبستر شود و در آنجا کودک بیدار باشد آن کودک رستگار نخواهد شد و دچار انحراف جنسی می‌شود». (عاملی، ۱۳۷۰، ۲۰/۱۳۳)

در حالت ایستاده: پیامبر ﷺ می‌فرماید: «ای علی! مبادا با همسرت درحال ایستاده جماع کنی؛ زیرا این کار چهارپایان است و اگر فرزندی حاصل شود در بستر ادرار خواهد کرد». (صدقوق، ۱۳۹۰، ۵۵۱/۳)

در حال فکر به شخص دیگر: پیامبر ﷺ می‌فرماید: «ای علی! هرگز با همسرت درحالی که به دیگری میل داری هم‌بستر مشو؛ زیرا اگر فرزندی حاصل شود خنثی و کم‌عقل خواهد بود». (صدقوق، ۱۳۹۰، ۵۵۰/۳)

اول، وسط و آخر ماه (به جز شب اول رمضان): پیامبر ﷺ می‌فرماید: «ای علی! از هم‌بستری با همسرت در شب‌های اول، وسط و آخر ماه قمری بپرهیز؛ زیرا فرزند دچار دیوانگی، جذام یا نقص عضو خواهد شد و مادر نیز بی‌بهره نمی‌ماند». (عاملی، ۱۳۷۰، ۱۲۰/۲۰) امام هادی علیه السلام می‌فرماید: «هرکس در شب‌های محاقد (پایان ماه) با همسرش هم‌بستر شود و فرزندی حاصل گردد باید خود را برای سقط شدن آن فرزند آماده کند» (عاملی، ۱۳۷۰، ۱۲۷/۲). پیامبر ﷺ می‌فرماید: «ای علی! مبادا در دوشب مانده به پایان ماه با همسرت هم‌بستر شوی؛ زیرا اگر فرزندی حاصل شود از ستمگرانی خواهد بود که مال مردم را غصب می‌کند، یاور ظالمان می‌شود و مردم‌کش خواهد شد» (عاملی، ۱۳۷۰، ۱۲۷/۲۰).

شب عید فطر و قربان: پیامبر ﷺ می‌فرماید: «ای علی! مبادا در شب عید فطر با همسرت هم‌بستر شوی؛ زیرا اگر فرزندی حاصل شود شرفراوان از او برمی‌خیزد و صاحب فرزند نمی‌شود مگر در پیری. ای علی! مبادا در شب عید قربان هم‌بستر شوی؛ زیرا فرزند آن شب شش‌انگشتی یا چهارانگشتی خواهد بود». (صدقوق، ۱۳۹۰، ۵۴۸/۳)

بین اذان و اقامه: پیامبر ﷺ می‌فرماید: «ای علی! مبادا بین اذان و اقامه با همسرت هم‌بستر شوی؛ زیرا فرزند حاصل، خون‌ریز خواهد بود». (صدقوق، ۱۳۹۰، ۵۴۸/۳)

شب پیش از سفر و شب اول سفر: امام حسین علیه السلام به اصحاب می‌فرماید: «در شبی که قصد سفر دارید از هم‌بستری با همسرانتان خودداری کنید؛ زیرا اگر فرزندی حاصل شود همواره در زندگی سرگردان خواهد ماند». (عاملی، ۱۳۷۰، ۲۵۳/۲۰) پیامبر ﷺ به امام علی علیه السلام می‌فرماید: «ای

علی! در نخستین شب سفر، مبادا با همسرت هم بستر شوی؛ زیرا اگر فرزندی حاصل شود مالش را در راه باطل تباہ خواهد کرد» (عاملی، ۱۳۷۰، ۲۵۳/۲۰).

شب نیمه شعبان: پیامبر ﷺ می فرماید: «ای علی! مبادا در شب نیمه شعبان با همسرت همبستر شوی؛ زیرا اگر فرزندی حاصل شود شوم خواهد بود و بر صورتش خالی نازیبا پدیدار می شود». (عاملی، ۱۳۷۰، ۲۵۱/۲۰)

۳-۲. مستحبات مجامعت از نظر زمان

در برخی از زمان‌ها، مجامعت سفارش شده و اثر نیکی از خود به جای می‌گذارد مانند شب‌های دوشنبه، سه‌شنبه، پنج‌شنبه، جمعه و شب اول ماه مبارک رمضان، البته اگر زن تمایل به این رابطه داشته باشد. در سفارشات پیامبر ﷺ آمده است: «ای علی! بر تو باد که با همسرت در شب دوشنبه همبستر شوی؛ زیرا اگر فرزندی در آن شب به هم رسد حافظ قرآن و راضی به قضای الهی خواهد بود»؛ «ای علی! اگر در شب سه‌شنبه همبستر شوی و فرزندی به هم رسد، پس از مؤمن بودنش به خداوند و رسول ﷺ خداوند او را با مشرکین عذاب نمی‌کند و دهانش خوش‌بو، رحم‌دل، بخشنده و پاک‌زبان خواهد شد»؛ «ای علی! اگر با همسرت در شب پنج‌شنبه همبستر شوی و فرزندی به هم رسد یکی از زمامداران نیکوکار یا از علماء و دانشمندان خواهد شد»؛ «اگر در روز پنج‌شنبه هنگام ظهر همبستر شوی و فرزندی منعقد شود شیطان تا پایان عمر به او نزدیک نمی‌شود، تکیه‌گاه دیگران می‌شود و خداوند سلامت دنیا و آخرت را به او روزی می‌کند»؛ «ای علی! اگر در شب جمعه همبستر شوی و فرزندی برایتان به هم رسد خطیبی توانا و سخنوری زبردست خواهد شد»؛ «ای علی! اگر پس از نماز عشا در شب جمعه همبستر شوی امید است که فرزندت از ابدال (انسان‌های کمنظیر از اولیاء و صالحین) باشد» (شیخ صدق، ۱۳۸۷، ۳/۵۴۴).

۴. مکان‌هایی که نباید در آنها رابطه جنسی برقرار شود

پشت‌بام منزل: رسول الله ﷺ می‌فرماید: «ای علی! مبادا با همسرت در پشت بام هم بستر شوی؛ زیرا اگر فرزندی به‌هم رسد منافق، ریاکار و بدعت‌گذار در دین خواهد بود». (صدقه، ۱۳۸۷) (۵۴۴/۳)

در مسیر رفت‌وآمد دیگران، کشتی یا زیر درخت میوه‌دار؛ پیامبر ﷺ به امام علی علیه السلام می‌فرماید: «ای علی! مبادا با همسرت زیر درخت میوه‌دار هم بستر شوی؛ زیرا اگر فرزندی به‌هم رسد، جlad و قابلی مشهور خواهد شد». (صدقه، ۱۳۸۷) (۵۴۴/۳)

در برابر نور خورشید (مگر با پوشش مناسب): رسول خدا ﷺ می‌فرماید: «ای علی! مبادا با همسرت در برابر نور خورشید هم بستر شوی، مگر آنکه با چیزی خود را بپوشانید؛ زیرا اگر فرزندی برایتان به وجود آید همیشه در سختی و فقر به سر خواهد برد». (یزدی، ۱۳۶۸) (۳۶/۲)

۵. شیوه‌های انحرافی اراضی غریزه جنسی

یکی از مواردی که امنیت جنسی زوجین را به خطر می‌اندازد، چه از نظر فردی و چه اجتماعی، عمل خودارضایی است. این عمل، اثرات منفی دارد که پیامدهای نامطلوبی بر جای می‌گذارد. اراضی جنسی از نیازهای اولیه انسان است؛ زیرا تداوم نسل بشر وابسته به آن است. همه افراد به دنبال بهترین و مناسب‌ترین روش برای اراضی این نیاز نیستند. برخی تنها به دنبال بیشترین لذت در کوتاه‌ترین زمان هستند و به حفظ آبرو در جامعه می‌اندیشند، بی‌آنکه به محدودیت‌های شرعی و اخلاقی توجه کنند. در مقابل، افرادی که راه درست و شایسته را انتخاب می‌کنند همواره با سختی‌ها و محدودیت‌های بیشتری روبرو هستند. کسانی که تنها به دنبال لذت سریع و بی‌قید هستند، محدودیت‌های اخلاقی را نادیده می‌گیرند و برای رسیدن به خواسته‌های خود از روش‌های نادرست استفاده می‌کنند.

۱-۵. خودارضایی

یکی از رفتارهای جنسی ناپسند و رایج در بین جوانان از دختر و پسر، خودارضایی است. این عمل به دلیل پنهانی بودن در میان بسیاری از جوانان رواج دارد. افرادی که به آبروی اجتماعی خود اهمیت می‌دهند و از انحرافات جنسی آشکار پرهیز می‌کنند، ممکن است به این عمل غیراخلاقی روی آورند، البته برخی افراد با توجه به عواقب ناگوار آن از این کار دست می‌کشند. (مطهری، ۱۳۷۵، ص ۱۹۴) این تمایلات بدون عوامل محرک به وجود نمی‌آیند. برخی از عوامل محرک عبارتند از: صحنه‌های جنسی در رسانه‌ها از جمله سینما و تلویزیون، معاشرت با دوستان ناباب، تنهایی و خیال‌پردازی، اضطراب و خودکم‌بینی.

۱-۵. عوامل خودارضایی

لمس‌های تحریک‌کننده: تماس اعضاًی تناسلی در مردان و زنان با اشیاء یا شرایطی که باعث تحریک جنسی شود.

دیدن و شنیدن: مشاهده عکس‌ها یا فیلم‌های مستهجن، تماشای صحنه‌های روابط جنسی و نگاه به اندام تناسلی خود یا دیگران.

عوامل روانی: برخی اختلالات روانی نیز می‌توانند محرک این رفتار باشند مانند نوازش‌های نابه‌جا، روابط ناسالم و آگاهی نادرست از روابط والدین یا دوستان. (مطهری، ۱۳۷۵، ص ۱۹۷)

۲-۵. پیامدهای خودارضایی

افرادی که به این رفتار عادت دارند به دلیل شرم‌ساری، مشکل خود را با دیگران در میان نمی‌گذارند و به دنبال راه حل‌های فردی برای رفع آن می‌باشند.

الف) آثار جسمانی خودارضایی: حساسیت بیش از حد دستگاه تناسلی، افزایش قدرت تخیل جنسی، ضعف اراده و کاهش تمرکز به‌گونه‌ای که فرد حتی در انجام کارهای فکری دچار مشکل می‌شود، سست شدن سیستم بدنی.

ب) آثار روانی-اجتماعی خودارضایی: اختلال در زندگی زناشویی؛ پس از ازدواج، این افراد ممکن است نتوانند رابطه رضایت‌بخشی با همسر خود برقرار کنند. تمایل به تنوع طلبی جنسی؛ به دلیل عادت به تخیلات جنسی متنوع، احتمال طلاق یا نارضایتی از زندگی مشترک افزایش می‌یابد.

۵-۱-۳. راه حل‌های ترک خودارضایی

الف) اقدامات فردی: خودداری از تحریک؛ یعنی پرهیز از هر عاملی که موجب تحریک جنسی می‌شود، پرهیز از خوابیدن روی تشك‌های نرم، ورزش منظم، کاهش تخیلات جنسی با فعالیت بدنی، استحمام با آب معتدل یا خنک؛ کمک به کاهش تحریکات جنسی، دوری از دوستان ناباب، توجه به عواقب جسمی و روانی این عمل. (مطهری، ۱۳۷۵، ص ۲۰)

ب) راه حل ترک خودارضایی از نگاه اسلام

- تقوای الهی: ایمان به خدا و روز قیامت، بهترین راه برای جلوگیری از گناه است.
 - دوراندیشی: یادآوری اینکه همه اعمال در محضر خداوند ثبت می‌شود.
 - پرهیز از گناه: امام صادق علیه السلام فرمود: «گناه نکردن از توبه کردن آسان‌تر است. چه بسا لذتی زودگذر که عمری پشمیمانی به دنبال دارد». (مطهری، ۱۳۷۵، ص ۲۰)

۵-۲. روابط نامشروع (زن)

یکی از عوامل تهدیدکننده امنیت زوجین، زناست که در اسلام عملی قبیح و حرام محسوب می‌شود. زنا به رابطه جنسی بین زن و مردی اطلاق می‌شود که به صورت شرعی با یکدیگر عقد نکرده‌اند.

۵-۳-۱. آثار زنا

ایجاد اختلاف و نزاع بین افراد، افزایش حرص جنسی، تضعیف بنیان خانواده، سلب نعمت‌های الهی، جلب عذاب الهی. زنا تنها به هم خوابگی محدود نمی‌شود، بلکه مقدمات آن مانند نگاه به نامحرم نیز از مصادیق زناست. پیامبر اکرم ﷺ فرمود: «از ازدواجی که برای رضای خدا و حفظ پاک‌دامنی نباشد، بپرهیزید» (رفعی محمدی، ۱۳۸۹، ص ۷۵).

عضوی از انسان سهمی از زنا دارد: زنای چشم، نگاه کردن، زنای گوش، شنیدن، زنای دست، تجاوز کردن و زنای پا رفتن به سوی گناه است. درنهایت، دستگاه جنسی است که این گناه را تکمیل می‌کند» (رفیعی محمدی، ۱۳۸۹، ص ۲۰).

۳-۵. هم‌جنس‌گرایی

هم‌جنس‌گرایی، رفتاری برخلاف فطرت انسانی است که در آن فرد به جای جنس مخالف به هم‌جنس خود تمایل پیدا می‌کند. عوامل متعددی در بروز این رفتار نقش دارند:

الف) عوامل هم‌جنس‌گرایی: تجربه معاشرت‌های نامناسب در کودکی، ترس از مسئولیت‌پذیری در ازدواج شرعی، شرم بی‌جا از جنس مخالف، مشکلات خانوادگی و عدم انطباق با والدین غیرهم‌جنس.

ب) اثرات هم‌جنس‌گرایی: عدم رضایت جنسی پایدار، احساس گناه و حقارت، مشکلات روانی مانند اضطراب، بی‌خوابی و خستگی روحی، افزایش تمایلات جنسی غیرطبیعی. امام صادق علیه السلام در این باره می‌فرماید: «اگر رابطه مردان با مردان حلال بود نسل بشر منقطع می‌شد و فساد بزرگی جهان را فرامی‌گرفت» (عاملی، ۱۳۷۰، ۳۳۳/۲۰). زن و مرد در نظام آفرینش مکمل یکدیگر هستند و سعادت دنیوی و اخروی در گرو رابطه سالم بین آنهاست.

۴-۵. جماع از دبر (عقب)

رابطه جنسی از طریق مقعد از جمله رفتارهایی است که امنیت زوجین را تهدید می‌کند. این عمل از نظر برجی فقه‌ها حرام و از نظر برجی دیگر مکروه است. امام صادق علیه السلام در پاسخ به پرسشی درباره این عمل فرمود: «از این کار بپرهیزید؛ زیرا خداوند در قرآن می‌فرماید: "همسران شما محل بذرافشانی شما هستند"؛ یعنی رابطه باید به صورت طبیعی باشد» (حرعاملی، ۱۳۷۰، ۱۴۴/۲۰). تمام موارد ذکر شده نشان می‌دهد که احکام اسلام در حوزه روابط جنسی براساس مصالح فردی و اجتماعی وضع شده‌اند. رعایت این دستورات نه تنها امنیت زوجین را تأمین می‌کند، بلکه سعادت دنیوی و اخروی را نیز به همراه دارد.

۶. محدودیت اراضی جنسی

دین اسلام هیچ ممانعتی با اصل غریزه جنسی ندارد و اهداف و کارکردهای زمانی و مکانی می‌پذیرد. نظرات در این مسئله به سه بخش تقسیم می‌شود: دیدگاه تفریطی، افراطی و متعادل.

۶-۱. دیدگاه تفریطی در اراضی جنسی

با وجود مشروعيت این غریزه از دیدگاه اسلام، افراد گروه‌ها و آئین‌هایی بوده و هستند که علاقه و غریزه جنسی را پلید، ناپسند و شیطانی می‌دانند. اینها به طورکلی ارتباط جنسی راحتی با همسر قانونی و شرعی کار زشت می‌دانستند و معتقد بودند که عامل اصلی تباهی فرد و جامعه، تمنع جنسی است. آنها می‌گفتند تنها راه نجات از این بحران، سرکوب کردن و در قید درآوردن آن است. آنها معتقد بودند که امکان ندارد یک فرد هم به تکامل معنوی و روحی برسد و هم ارتباط جنسی داشته و از لذت جنسی بهره ببرد. (الدنبرگ، ۱۳۷۲، ص ۳۲۴)

۶-۲. دیدگاه افراطی در اراضی جنسی

در عصر کنونی پس از مطرح شدن مسائل گسترده روان‌شناسی و روان‌کاوی، دیدگاه متفاوتی با دید قبلی به وجود آمد. طراح این نظریه، زیگموفروید روان‌شناس مشهور اتریشی بود. او معتقد بود که منشأ همه مشکلات اخلاقی و ناهنجاری‌های اجتماع وابسته به سرکوبی و نادیده گرفتن غریزه جنسی است. (توکلی، ۱۳۷۸، ص ۷۲) از دیگر نظرات آنها این است: «محدودیت‌ها را بردارید تا ریشه مردم‌آزاری و کینه‌ها و عداوت‌ها کنده شود. عفت را از میان بردارید تا دل‌ها آرام بگیرد و نظم اجتماعی برقرار شود. آزادی مطلق اعلام کنید تا بیماری‌های روانی رخت بربند» (مطهری، ۱۳۷۵، ص ۴۶). فروید برای آمیزش هیچ‌گونه حد و مرزی قائل نیست؛ زیرا پیرو آزادی غریزه هست و معتقد است هرچه بیشتر انجام شود، بهتر است.

۶-۳. نظر متعادل (نظر اسلام) در اراضی جنسی

اسلام عمل جنسی را یکی از نعمت‌های الهی می‌داند که بقای نسل بشر در گرو آن است. اسلام برخلاف دیدگاه قبلی، منافاتی بین معنویت و بهره‌مندی از لذایذ جنسی نمی‌بیند، بلکه آن را سبب

تکامل انسان از بعد جسمانی و روحانی می‌داند. (مؤمن، ۱۳۹۲، ص ۷۲) از همه مهمتر می‌توان نظر اسلام را در برابر قوه شهوانی از سخنان معصومین دریافت کرد. شخصی به نام معمر می‌گوید: «از امام رضا علیه السلام شنیدم که می‌فرمود: سه چیز از سنت پیامبر ﷺ می‌فرماید: «هرکس می‌خواهد عمر بسیار و هم‌بستری زیاد» (صدقه، ۱۳۶۳، ۲۴۲/۲۰). پیامبر ﷺ می‌فرماید: «هرکس می‌خواهد عمر بسیار طولانی داشته باشد باید چند کار انجام دهد: سحرخیز باشد، کفش مناسب بپوشد و یا همسر مناسب انتخاب کند، لباس سبک بپوشد یا وزنه سنگین بلند نکند یا کارهای فوق توان قبول نکنند یا خرج زندگی اش را سبک بگیرد و یا تا می‌تواند زیر بار قرض نرود، هم‌بستری را کم انجام دهد» (صدقه، ۱۳۶۳، ۲۴۲/۲۰).

از روایات استفاده می‌شود که در برخی موارد، معصوم می‌فرماید که زیاد جماع کردن از خصلت پیامبران است و در جای دیگر می‌گوید که هم‌بستری زیاد، عمر را کوتاه می‌کند. مگر امکان دارد که این دو روایات را باهم جمع کرد.

- وجه جمع: احتمال دارد که استحباب زیاد هم‌بستری کردن مربوط به کسانی است که بدن و مزاجشان مساعد است و کم انجام دادن برای کسانی است که مزاج مساعد ندارند؛ زیرا افراد مختلف هستند. یک فرد در سن و زمان‌های مختلف، حالات مختلف دارد. (وحیدی، ۱۳۸۹، ص ۳۱۵) از تمام مطالب مربوط به محدوده ارتباط می‌توان دریافت که مراد اسلام از هم‌بستری، حد متعادل است که زیان و ضرری برای طرف مقابل ایجاد نکند و از این راه، هم تداوم نسل ادامه داشته باشد و هم لذت جنسی به بهترین وجه انجام شود.

۷. نتیجه‌گیری

برنامه‌های اسلام براساس فطرت انسان تنظیم شده‌اند. تشکیل خانواده ضروری است. رعایت دستورات اسلامی موجب حفظ سلامت جسمی و روحی زوجین، تأمین امنیت جنسی و پیشگیری از انحرافات جنسی می‌شود که پایه‌های سلامت خانواده را دچار مخاطره می‌کند. رعایت احکام پنج‌گانه شرعی در این زمینه موجب می‌شود که افراد با انجام تکالیف و دوری از رفتارهای ناسالم

فهرست منابع

مانند خودارضایی، هم‌جنس‌گرایی و زنا دچار پیامدهای منفی جسمی و روانی آنها نشوند و بشر با حفظ پایه‌های خانواده که تشکیل دهنده هسته‌های اصلی جامعه هستند به آرمان شهر مطلوب نزدیک شود.

۱. انوری، حسن (۱۳۸۱). فرهنگ بزرگ سخن. تهران: سخن.
۲. توکلی، غلامحسین (۱۳۷۸). خاستگاه دین از نگاه فروید. تهران: دفتر پژوهش و نشر مروردی.
۳. حرمعلی (۱۳۷۰). وسائل الشیعه. قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام.
۴. حرمعلی (۱۳۰۰). وسائل الشیعه. قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام.
۵. دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷). لغت‌نامه دهخدا. تهران: روزنه.
۶. رفعی محمدی، علی‌محمد (۱۳۸۹). نسیم عشق عوامل تحکیم و تزلزل خانواده. قم: رسول اعظم.
۷. صدوق، محمد (۱۳۹۰). من لایحضره الفقیه. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۸. کلینی، محمد (۱۳۸۹). کافی، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
۹. لدنبرگ، هرمان (۱۳۷۳). فروغ خاور (زندگی آین و رهبانیت بوده). تهران: اقبال.
۱۰. متفی فر، غلامرضا (۱۳۸۹). اخلاق و سبک زندگی. قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رض.
۱۱. مجلسی، محمدباقر (۱۳۸۸). حلیه المتقین. قم: مسجد مقدس جمکران.
۱۲. محمدی ری‌شهری، محمد (۱۳۸۷). تحکیم خانواده از نگاه قرآن و حدیث. قم: دارالحدیث.
۱۳. مطهری، مرتضی (۱۳۷۵). اخلاق جنسی در اسلام و جهان غرب. تهران: صدرا.
۱۴. مؤمن، رقیه (۱۳۹۲). جایگاه و محدودیت حقوقی جنسی زوجین در فقه امامیه و حقوق ایران. تهران: دانشگاه امام صادق علیهم السلام.
۱۵. وحیدی، محمد (۱۳۸۵). احکام خانواده (۱). قم: نشرستابل.
۱۶. وحیدی، محمد (۱۳۸۵). احکام خانواده (۲). قم: نشرستابل.
۱۷. بیزدی، سید محمدکاظم (۱۳۶۹). العروة الوثقی. بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات.